

УДК 658.155

О.П. КІРДАН

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ДІАЛЕКТИКА ТА ЕКОНОМІЧНА ЛОГІКА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Досліджено проблему функціонування податку на додану вартість у працях вітчизняних учених. Проаналізовано зміст публікацій щодо впливу ПДВ на діяльність суб'єктів підприємництва; діючого механізму справляння, можливих напрямів подальшого вдосконалення його адміністрування. Розглянуто суть податку на додану вартість як економічної категорії через дослідження поняття та структури доданої вартості, окреслено історію його становлення. Розкрито порядок формування доданої вартості. Встановлено взаємозалежність між об'єктом оподаткування та доданою вартістю. Проаналізовано способи збору ПДВ та проблеми його застосування.

Ключові слова: податок на додану вартість (ПДВ), додана вартість, непряме оподаткування, економічна ефективність, прибуток, податкова база, методи збору ПДВ.

O.P.KIRDAN

Pavlo Tychyna Uman state pedagogical university

THE PROBLEM OF FUNCTIONING OF THE TAX ON ADDED VALUE IN THE WORKS OF UKRAINIAN SCIENTISTS WAS INVESTIGATED

The content of various publications about the influence of the tax on added value (TAV) on subjects of the enterprises activity; functioning mechanism of its arrangement, indemnity and income; the role of given tax in the forming of income base of the budget and possible ways of further improvement of its administration were analyzed. The author said, that in spite of various investigations of the Ukrainian and foreign scientists some problems on the added value up today have discussive character.

The subject matter of the tax on added value as an economic category through the investigation of the notion and structure of the added value it was defined the history of its foundation was researched. The order of the formation of the added value was defined. The interdependence between the object of the taxing and added value was stated. The ways of the collecting of the TAV and the problems of its implement was analyzed.

Keywords: the tax on added value (TAV), added value, indirect taxing, economic efficiency, taxing base, ways of the collecting of the TAV

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан становлення соціально-ринкового способу господарювання

потребує розв'язання цілого ряду проблем, пов'язаних із системою оподаткування. У зв'язку з цим необхідним є розкриття економічної суті доданої вартості й, відповідно, податку на додану вартість як сучасної форми непрямого оподаткування. Податок на додану вартість належить до найбільш поширених у світі непрямих податків. Наявність його у складі загальнодержавних податків є обов'язковою умовою членства в ЄС. Сьогодні в економіці існує гостра необхідність розробки критеріїв економічної ефективності його застосування та відповідності впливу на суб'єкти господарювання, дослідження діалектики та економічної логіки формування податку на додану вартість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба зауважити, що дослідження податку на додану вартість проводили як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці протягом тривалого періоду, оскільки з подібними проблемами стикалися практично всі країни, що впроваджували ПДВ. Серед зарубіжних учених на особливу увагу заслуговують праці Дж. Стігліца, С. Брю, Д. Макконнела, А. Сігіневича, В. Сіменса, Т. Адамса, М. Лоре та ін.

Питання функціонування ПДВ часто виступали предметом досліджень науковців і розглядалися у працях О. Амоші, В. Андрушенка, А. Даниленка, В. Ланового, І. Луніної, А. Соколовської, С. Терьохіна, В. Пинзеника, В. Федосова, Ф. Ярошенка та ін.

Серед досліджень останніх років варто виділити публікацію А. Поддєрьогіна, у якій автор розглянув вплив податку на додану вартість на діяльність суб'єктів підприємництва при сплаті ПДВ в бюджет, а також в процесі їх господарської діяльності через механізм формування і погашення податкового кредиту; професором визначено можливі напрями зменшення негативного впливу податку на додану вартість на платоспроможність суб'єктів підприємництва шляхом вдосконалення податкового планування [1].

У дослідженні О. Терешко та М. Мудь проаналізували діючий механізм справляння ПДВ, визначили роль даного податку у формуванні дохідної бази бюджету та можливих напрямів подальшого вдосконалення адміністрування ПДВ в Україні [2]. У статті «Податок на додану вартість: економічна природа, проблеми обґрунтованості відшкодування і механізм їх розв'язання» Н. Подолох проаналізував діючу практику відшкодування та надходження ПДВ в Україні, зміни та нововведення, пов'язані із прийняттям Податкового кодексу України [3].

Публікації Л. Тулуш присвячені дослідженню сутності і ролі податку на додану вартість в економічній системі держави та його функціонуванні у сільському господарстві (проаналізовано досвід ЄС) [4; 5]. У монографічних дослідженнях В. Загорського [6] та Ю. Іванова [7] досліджено теоретичні основи оподаткування та податкової політики в Україні. Наукові праці В. Порохні [8] та А. Мороз [9] присвячені дослідженню економічної сутності ПДВ та механізму його справляння. У наукових розвідках І. Поливняної [11], А. Нікітішина [12] Д. Серебрянського [13], Т. Чижової [14] автори окреслюють сучасні реалії адміністрування ПДВ та пропонують напрями удосконалення механізму його стягнення. Однак, попри численні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців не всі аспекти цієї складної багатогранної проблеми з'ясовано і вирішено, деякі питання податку на додану вартість і до сьогодні мають дискусійний характер.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недоліки у відпрацюванні механізму справляння ПДВ приводять до відволікання оборотних коштів, затримки платежів та розрахунків між підприємствами, появи корупційної складової, нерационального розподілу податкового навантаження та ряду інших проблем, що складають неповний перелік кожна складова якого потребує негайного вирішення. Однак, потреба подальших пошуків оптимальних рішень даної проблеми залишається гострою як в теоретичному, так і практичному плані. Відтак, виникає необхідність окреслення можливих напрямів зменшення негативного впливу ПДВ на платоспроможність суб'єктів підприємництва шляхом удосконалення податкового планування. Вивчення механізму сплати податків, їх вплив на фінансовий стан, платоспроможність, фінансовий результат діяльності підприємств стосуються всіх податків. Однак, необхідно констатувати, що надзвичайно актуальним і досить складним є дослідження діалектики та економічної логіки формування ПДВ. Актуальність такого дослідження можна аргументувати тим, що платниками ПДВ є велика кількість суб'єктів підприємництва в різних сферах, які мають власні економічні інтереси.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у науковому обґрунтування діалектики та економічної логіки формування податку на додану вартість. Відповідно до мети статті нами визначено такі завдання: розглянути суть податку на додану вартість як економічної категорії через дослідження поняття та структури доданої вартості; розкрити суть та порядок формування доданої вартості; встановити взаємозалежність між об'єктом оподаткування та доданою вартістю; проаналізувати способи збору ПДВ. Об'єктом дослідження є податок на додану вартість як економічна категорія.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Податок на додану вартість має тривалу та цікаву історію. Вперше інтерес до ПДВ з'явився в 1920-х роках, коли він розглядався як різновид податку з продажу. Оскільки податок застосовувався тільки до доданої цінності, а не до всієї виручки, він дозволяв позбутися багаторазового оподаткування тих самих виробничих затрат під час продажів проміжних продуктів і кінцевого продажу споживачу. ПДВ був запропонований в Німеччині В. Сіменсом і мав першу назву «облагороджений обіговий податок». До формування системи ПДВ мали відношення Т. Адамс, який навіть пропонував замінити американський податок з доходів корпорацій на податок на додану вартість, та французький економіст М. Лоре.

У багатьох країнах у другій половині ХХ ст. відбувається перехід від оподаткування обороту до оподаткування доданої вартості. ПДВ набув широкого поширення – спочатку в країнах Європи (кінець 60-х – початок 70-х рр.) і дещо пізніше – в країнах Азії, Африки і Латинської Америки. На сьогодні даний податок стягується практично у всіх промислово розвинутих країнах. Поряд з цим, слід також відзначити, що даний податок й досі не запроваджений у таких країнах як Австрія, Швейцарія, США. У кінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ століття ПДВ було введено в країнах Східної Європи (Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Чехія), а також в деяких країнах СНД (Білорусь, Казахстан). В Україні і Росії його запроваджено в 1992 році.

Податок на додану вартість – частина новоствореної вартості, що сплачується до Державного бюджету на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг. ПДВ є непрямим податком та одним із різновидів універсальних акцизів.

Економічна сутність ПДВ, з погляду О. Жукевич, полягає в тому, що ним оподатковують лише додану вартість, як різницю між вартістю продажу та вартістю придбання товару чи послуги на конкретному етапі. Це досягається завдяки тому, що підприємство, яке є платником ПДВ, отримує податковий кредит на всі оподатковувані закупівлі товарів чи послуг у підприємства, зареєстрованого платником ПДВ [15].

Податок на додану вартість є ціноутворюючим елементом, він може істотно впливати на загальний рівень цін, оскільки входить до ціни реалізованих товарів (виконаних робіт і наданих послуг). Відтак, цей податок обмежує величину прибутку підприємств, тому що в умовах конкуренції не завжди можливе підвищення ціни на величину цього податку, особливо у випадках підвищення ставки ПДВ.

З погляду О. Василика та К. Павлюк ПДВ – «чи не найважливіший деструктивний елемент податкової системи України. Річ у тім, що тут об'єктом оподаткування виступає не дохід, а видатки. Він входить до ціни товару чи послуги, що при високих цінах скорочує споживання, а скорочення споживання веде до скорочення виробництва» [16, С.41].

Таким чином, викладене вище дає підстави для висновку, що підвищення цін на суму цього податку може призвести до зниження попиту, адже ПДВ, який сплачує підприємство, прямо пропорційний еластичності попиту на продукцію та обернено пропорційний еластичності пропозиції. Коли сформовані на ринку попит і пропозиція дають змогу встановлювати ціну, включаючи до неї ПДВ, на рівні, що задовольняє потреби підприємства для продовження господарської діяльності, то тягар податку несе кінцевий споживач. Якщо ж такі умови відсутні, то витрати зі сплати ПДВ лягатимуть на продавця товару (виробника). Враховуючи це, підприємству необхідно сформувати ціну на товари (роботи, послуги) таким чином, щоб сплачений податок не призвів до скорочення попиту, зниження обсягів продажу і прибутку, відволікання обігових коштів, зниження фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та фінансових труднощів у майбутньому.

Застосування непрямих податків визначено тим, що вони мають досить широку базу оподаткування, містять в собі певну регулюючу функцію, є джерелом доходів бюджету країни та ін. ПДВ відносять до групи непрямих податків, оскільки він являється різновидом універсальних акцизів (в групу відносять акцизний збір та мито).

Широке застосування непрямих податків у більшості країн зумовлене, у першу чергу, фіскальними вигодами. Вони мають широку базу оподаткування, оскільки охоплюють предмети широкого споживання. Однак, було б неправильно заперечувати їх регулюючу дію. На суму непрямих податків відповідно зростає ціна товарів, що впливає на їх виробництво й реалізацію. Крім того, непрямі податки, сплачуються непомітно для споживача, втрачається безпосередній зв'язок між сплатою податку та усвідомленням цього саме як сплати податку. Покупець просто не задумується над тим, що він сплачує податок в ціні товару. Оскільки непрямі податки сплачуються громадянами з доходів, які спрямовуються на поживання, більше податків сплачують ті громадяни, які більше споживають, мають більш високі доходи [17, с.119]

Відповідно завдань статті детальніше зупинимось на сутності та логіці формування податку на додану вартість. Зазначимо, що податок на додану вартість належить до типу податків, які можна назвати непрямими загальними податками на споживання. У класифікації, розробленій країнами ОЕСР, яка побудована за ознакою узагальненого і укрупненого об'єкту оподаткування, ПДВ відноситься до класу «податків на товари і послуги». У європейських країнах його часто називають податком з продажу, податком з обігу (нетто-податком з обігу), використовують термін «універсальний акциз». Тобто, ПДВ – модифікована форма податку з обороту в багаторівневій формі. Він зберігає переваги інших податків на споживання, однак позбавлений їх основних вад. Як і податок з обороту, ПДВ стягується на кожній стадії виробництва і реалізації продукції. Однак, оскільки оподатковується лише вартість, додана на кожній стадії, сума ПДВ залежить від реального внеску цієї стадії у вартість кінцевого продукту, яка дорівнює сумі доданих вартостей усіх стадій виробництва та обігу. Тому цей податок не залежить від зміни кількості стадій обігу товарів, тобто від зміни організаційної структури економіки. Він також більш нейтральний з точки зору умов ринкової конкуренції, оскільки не стимулює вертикальної інтеграції.

ПДВ (Value Added Tax або VAT) – це непрямий податок, один з різновидів універсальних акцизів, який сплачується на кожній стадії руху товарів, робіт, послуг від виробництва до кінцевого споживання, пропорційно до вартості, створеної на цій стадії. Податок включається до ціни товарів, робіт, послуг, і в підсумку, перекладається на їх кінцевого споживача (який є фактичним платником ПДВ), а підприємства (які є платниками з точки зору законодавства) компенсують ПДВ, сплачений при придбанні ресурсів за рахунок ПДВ, отриманого від покупців за реалізовану продукцію. ПДВ охоплює як товарообіг на внутрішньому ринку, так і оборот зовнішньої торгівлі.

Отже, податок на додану вартість – податок, яким обкладається вклад підприємства у ринкову цінність товару чи послуги, що виробляється. Внаслідок такого способу оподаткування загальний податок на кожне використане благо чи послугу збирається на всіх стадіях виробництва. У цьому випадку ПДВ є не стільки особливим видом податку, скільки способом збору податкових платежів. Залежно від того, як трактується амортизація (зношення основного капіталу), ПДВ виявляється еквівалентним пропорційному подоходному податку (IVA), податку на споживання (CVA), або на кінцевий продукт, або на валову додану вартість (GVA). Більш того, у своїй різновидності податок на споживання ПДВ, якщо він існує достатньо довгий час, наближається до пропорційного податку на заробітну плату. Такі твердження про еквівалентність справедливі, якщо ПДВ використовується в чистому вигляді. Однак погляди, що мають політичний характер або пов'язані з податковим адмініструванням, роблять найбільш вірогідне відхилення від чистих форм податку.

Єдине, чим відрізняються один від одного різні форми ПДВ – це те, яким чином в них враховується зношення основного капіталу (амортизація). У випадку податку на кінцевий продукт валову додану вартість (GVA) амортизація не зменшить податкової бази. При оподаткуванні власних доходів (IVA) із податкової бази вираховується економічне зношення. Нарешті, при оподаткуванні споживання (CVA) підприємства мають право відразу вираховувати капітальні витрати, тобто нараховувати повну амортизацію.

Еквівалентність між ПДВ у формі IVA і пропорційним подоходним податком відразу впливає з рівняння прибутку фірми:

$$\text{ПРИБУТОК} = \text{ВИРУЧКА} - \text{ВАРТІСТЬ МАТЕРІАЛІВ} - \text{АМОРТИЗАЦІЯ} - \text{ЗАРПЛАТА} - \text{ВІДСОТКИ} - \text{РЕНТА}$$

Звичайною перестановкою членів рівняння отримаємо:

$$\text{БАЗА ПОДАТКУ} = \text{ПРИБУТОК} - \text{ВАРТІСТЬ МАТЕРІАЛІВ} - \text{АМОРТИЗАЦІЯ} + \text{ЗАРПЛАТА} + \text{РЕНТА} + \text{ВІДСОТКИ} + \text{ПРИБУТОК}$$

Таким чином, податкова база для фірми рівна платежам за фактори виробництва. Оскільки результати оподаткування не залежать від того, на кого із учасників договору – продавця чи покупця – покладається законом зобов'язання платити податок, з чого слідує, що ПДВ у формі IVA, що покладається на підприємство, еквівалентний пропорційному податку на доходи власників факторів виробництва.

Еквівалентність ПДВ у формі валового продукту (CVA) податку з продаж кінцевому покупцю також встановлюється просто. Для цього ми також можемо використовувати рівняння прибутку фірми:

$$\text{БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ} = \text{ПРИБУТОК} - \text{ВАРТІСТЬ МАТЕРІАЛІВ} = \text{ЗАРПЛАТА} + \text{РЕНТА} + \text{ВІДСОТКИ} + \text{ПРИБУТОК} + \text{АМОРТИЗАЦІЯ}$$

Якщо підсумувати останній вираз по всім фірмам, що діють в економіці, то отримаємо валовий національний продукт (ВНП), який рівний сумі всіх продаж кінцевим споживачам, що мають місце в народному господарстві.

Нарешті, той факт що ПДВ у формі податку на споживання (CVA) еквівалентний пропорційному податку на споживання, може бути встановлений на основі формування податкової бази.

$$\text{БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ} = \text{ПРИБУТОК} - \text{ВАРТІСТЬ МАТЕРІАЛІВ} - \text{КАПІТАЛЬНІ ВИТРАТИ}$$

Те, що ПДВ у формі податку на споживання, якщо воно існує достатньо довгий час, наближається до податку на фонд заробітної плати, стає зрозумілим, якщо помітити що термінове списання капітальних витрат фактично компенсує будь-яке податкове навантаження на доходи від нового капіталу. Тому, якщо весь наявний капітал буде таким чином списаний, то весь податковий тиск цілком покладається на трудовий дохід. Таким чином, ПДВ у формі CVA виявляється рівним податку на поточний фонд заробітної плати плюс податок на прибутки з капіталу, наявного у період введення податку.

Економічні наслідки ПДВ, в силу наведених еквівалентностей, будуть такими ж, що і відповідних податків. Достатньо відмітити, що ПДВ у формі податку на споживання (CVA) буде заохочувати накопичення капіталу в найбільшій мірі, в меншій мірі – ПДВ у формі податку на доходи (IVA) і менше всього – податок на валову додану вартість (CVA). Це безпосередньо виходить з того, яким чином різні схеми дозволяють списання капітальних витрат.

Існують три альтернативних способи збору ПДВ: 1) метод додавання; 2) метод віднімання; 3) кредитний метод. При використанні першого методу для отримання величини податкової бази платежі за фактори виробництва (з додаванням відповідних сум амортизації) додаються один до одного. Метод віднімання передбачає, щоб фірма для визначення бази податку вираховувала із суми продаж суму закупок. Нарешті, метод кредиту представляє собою в основному теж саме, що і метод віднімання, але сприяє дисциплінованості зі сторони платника податку. При його застосуванні оподатковується весь дохід підприємства, але йому дозволяється вираховувати із податкової бази всю величину ПДВ, що вказана в рахунках-фактурах, які виставляють його постачальники. У результаті фірма отримує стимул слідкувати, щоб постачальники документували свої податкові зобов'язання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи викладене можна зробити висновок, що виникнення ПДВ зумовлене об'єктивною необхідністю удосконалення непрямого оподаткування. Йому властивий ряд переваг, завдяки яким він став незмінним джерелом доходів держави і найбільш ефективним елементом системи непрямого оподаткування. Однак, і проблем із застосуванням ПДВ в Україні багато. По-перше, його фіскальна ефективність нижча, ніж це можливо, що пов'язано в першу чергу із недосконалістю механізму бюджетного відшкодування ПДВ, яка

спричиняє загальне зростання цін в країні. Головними недоліками ПДВ він вважається значний вплив на рівень цін та регресивність стосовно верств з низькими доходами.

Таким чином, ПДВ, ставши основою непрямого оподаткування в Україні, дозволив нашій державі долучитись до загальноосвітніх тенденцій розвитку оподаткування, сформувати податкову систему на основі передових теоретичних розробок, однак, в той же час породив ряд специфічних проблем, розв'язання яких вимагає поглибленого вивчення його механізму, особливостей функціонування як в умовах розвиненої ринкової економіки, так і в умовах перехідної економіки. Розглянуті нами питання не вичерпують проблеми економічної логіки формування механізму доданої вартості. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні взаємозалежності між об'єктом оподаткування та доданою вартістю у сільськогосподарському виробництві.

Список використаних джерел

1. Поддєрьогін А.М. Податок на додану вартість та його вплив на діяльність суб'єктів підприємництва [Текст] / А.М. Поддєрьогін // Фінанси України. – 2010. – №5. – С. 48-57.
2. Терешко О.М. Проблеми та перспективи справляння ПДВ в Україні / О.М. Терешко, М.О. Мудь // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2013_2/278.pdf
3. Подолох Н.А. Податок на додану вартість: економічна природа, проблеми обґрунтованості відшкодування і механізм їх розв'язання / Н.А. Подолох // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Economics.htm
4. Тулуш Л.Д. Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави / Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук // Економіка АПК. – 2008. – №12. – С.85-89.
5. Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сільському господарстві: досвід ЄС / Л.Д.Тулуш // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – №2(20). – С. 90-95.
6. Загорський В.С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія [Текст] / В.С. Загорський. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 288 с.
7. Іванов Ю.Б. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія [Текст] / Ю.Б. Іванов / за заг. ред. Ю.Б. Іванова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с.
8. Порохня В.М. Моделювання економічної доданої вартості на підприємстві / В.М. Порохня, В.О.Лось // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2008. – №1(3). – С. 107-114.
9. Мороз А.С. Основні методи виявлення схем мінімізації в оподаткуванні платників ПДВ [Текст] / А.С.Мороз, О.С.Червінська, І.П.Могиляк // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 257-262.
10. Покатаєва О. В. Справляння податку на додану вартість у контексті Податкового кодексу України [Текст] / О. В. Покатаєва // Держава та регіони. – 2011. – № 1. – С. 48-53.
11. Поливяна І. М. Вдосконалення механізму стягнення податку на додану вартість – крок на шляху до євроінтеграції України / І. М. Поливяна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnsta.gov.ua/s/514/1802>
12. Нікітішин А.О. Адміністрування податків в умовах фінансово-економічної кризи [Текст] / А.О. Нікітішин // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С.38-45.
13. Серебрянський Д. М. Реформування системи оподаткування України: pro & contra / Д. Серебрянський // Дзеркало тижня. – 2012. – № 26. – С. 7.
14. Чижова Т. В. Сучасні реалії адміністрування ПДВ та вирішення проблем його гармонізації / Т. В. Чижова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. - № 1 (13). – С. 96-99.
15. Жукевич О.М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні / О.М. Жукевич // Економічний простір. – 2009. – № 22/2. – С.24-31.

16. Василик О.Д. Державні фінанси України : Підручник [Текст] // О.Д.Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
17. Фінанси : Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.

References (translated & transliterated)

1. Poddyer`ogin A.M. Podatok na dodanu vartist` ta jogo vply`v na diyal`nist` sub'yektiv pidpry`yemny`czstva [Tekst] / A.M. Poddyer`ogin // Finansy` Ukrainy`. – 2010. – №5. – S. 48-57.
2. Tereshko O.M. Problemy` ta perspekty`vy` spravlyannya PDV v Ukraini / O.M. Tereshko, M.O. Mud` // [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2013_2/278.pdf
3. Podolyux N.A. Podatok na dodanu vartist`: ekonomichna pry`roda, problemy` obg`runtovanosti vidshkoduvannya i mexanizm yix rozv'yazannya / N.A. Podolyux // [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Economics.htm
4. Tulush L.D. Sutnist` i rol` podatku na dodanu vartist` v ekonomichnij sy`stemi derzhavy` / L.D. Tulush, O.T. Prokopchuk // Ekonomika APK. – 2008. – №12. – S.85-89.
5. Tulush L.D. Funkcionuvannya podatku na dodanu vartist` u sil`s`komu gospodarstvi: dosvid YeS / L.D.Tulush // Ekonomichny`j visny`k Donbasu. – 2010. – №2(20). – S. 90-95.
6. Zagors`ky`j V.S. Byudzhetna sy`stema ta opodatkovannya v Ukraini: problemy` rozvy`tku : monografiya [Tekst] / V.S. Zagors`ky`j. – X. : VD «INZhEK», 2008. – 288 s.
7. Ivanov Yu.B. Problemy` rozvy`tku podatkovoyi polity`ky` ta opodatkovannya : monografiya [Tekst] / Yu.B. Ivanov / za zag. red. Yu.B. Ivanova. – X. : VD «INZhEK», 2007. – 448 s.
8. Poroxnya V.M. Modelyuvannya ekonomichnoyi dodanoyi vartosti na pidpry`yemstvi / V.M. Poroxnya, V.O.Los` // Visny`k Zaporiz`kogo nacional`nogo universy`tetu. Ekonomichni nauky`. – 2008. – №1(3). – S. 107-114.
9. Moroz A.S. Osnovni metody` vy`yavleniya sxem minimizaciyi v opodatkuvani platny`kiv PDV [Tekst] / A.S.Moroz, O.S.Chervins`ka, I.P.Mogy`lyak // Naukovy`j visny`k NLTU Ukrainy`: Zbirny`k naukovotexnichny`x prac`. – 2011. – Vy`p. 21.8. – S. 257-262.
10. Pokatayeva O. V. Spravlyannya podatku na dodanu vartist` u konteksti Podatkovogo kodeksu Ukrainy` [Tekst] / O. V. Pokatayeva // Derzhava ta regiony`. – 2011. – № 1. – S. 48-53.
11. Poly`vyana I. M. Vdoskonalennya mexanizmu styagnennya podatku na dodanu vartist` – krok na shlyaxu do yevrointegraciyi Ukrainy` / I. M. Poly`vyana [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.dnsta.gov.ua/s/514/1802>
12. Nikitishy`n A.O. Administruvannya podatkov v umovax finansovo-ekonomichnoyi kry`zy` [Tekst] / A.O. Nikitishy`n // Finansy` Ukrainy`. – 2010. – № 1. – S.38-45.
13. Serebryans`ky`j D. M. Reformuvannya sy`stemy` opodatkovannya Ukrainy`: pro & contra / D. Serebryans`ky`j // Dzerkalo ty`zhnya. – 2012. – № 26. – S. 7.
14. Chy`zhova T. V. Suchasni realiyi administruvannya PDV ta vy`rishennya problem jogo garmonizaciyi / T. V. Chy`zhova // Visny`k Berdyans`kogo universy`tetu menedzhmentu i biznesu. – 2011. - № 1 (13). – S. 96-99.
15. Zhukeyv`ch O.M. Aktual`ni problemy` zastosuvannya PDV v Ukraini / O.M. Zhukeyv`ch // Ekonomichny`j prostir. – 2009. – № 22/2. – S.24-31.
16. Vasy`ly`k O.D. Derzhavni finansy` Ukrainy` : Pidruchny`k [Tekst] // O.D.Vasy`ly`k, K.V. Pavlyuk. – К. : Centr navchal`noyi literatury`, 2004. – 608 s.
17. Finansy` : Navch.-metod. posib. dlya samost. vy`vch. dy`scy`pliny`. – 2-ge vy`d., pererob. i dop. / O. R. Romanenko, S. Ya. Ogorodny`k, M. S. Zyazyun, A. A. Slavkova. – К. : KNEU, 2003. – 387 s.